

PAMUK'TA ÇOCUK İŞÇİLİĞİNİN ENGELLENMESİ:

Türkiye'de Pamuk Tedarik Zincirinin Üst Kademelerinde Çocuk İşçiliği Sorununu İnceleme Amaçlı Aksiyon Bazlı Katılımcı Proje

Ekim 2015 - Kasım 2016

GİRİŞ

Haziran 2013'te, küresel tedarik zincirlerindeki sosyal, yapısal, ekolojik ve ekonomik koşulları geliştirmek için sivil toplum örgütleri, Hollanda hükümeti ve sektör temsilcileri tarafından ortaklaşa bir "Hollanda Tekstil ve Giyim Sektörü'nde Sürdürülebilirliği Geliştirmek için Aksiyon Planı 1.0" geliştirilmiştir. Bu plan çerçevesinde oluşturulan Çocuk İşçiliği Üzerine Çalışma Grubu, pamuk tarlalarına uzanan giyim tedarik zincirinde çocuk işçilik risklerini haritalama, belirleme ve azaltma amacıyla **Fair Labour Association ve Kalkınma Atölyesi Kooperatifi** işbirliğiyle mevzu bahis pilot projeyi başlatmıştır.

ARKAPLAN

Uluslararası Çalışma Örgütü'ne (ILO) göre, dünya çapında yaklaşık 168 milyon çocuk maden, fabrika gibi ortamlarda ve pamuk toplayıcılığı dahil olmak üzere tarım sektöründe çalışmak zorunda bırakılmaktadır. Yaşları 5 ile 17 arasında değişen çocuklardan milyonlarcası ise, üçüncü şahısların ya da işverenlerin evlerinde ücretli ya da ücretsiz olarak çalışmaktadır. Pamuk tedarik zinciri, doğrudan markalara üretim yapan alıcı ve resmi şirketler (Kademe 1) ve diğer hammadde tedarikçileri (Kademe 2) dahil, birbirine bağlı birçok tüzel kişilikten oluşmaktadır. Ancak Kademe 2

kendi içinde, şirketlerin işyeri kuralları (Davranış Kuralları - Code of Conduct) ya da yasal çerçevenin kapsamadığı sayısız aracı ve ajans barındırmaktadır. Giderek çoğalan bu etmenler, çocuk işçiliği riskini de arttırmaktadır.

GÖRÜNMEZ TEDARİK ZİNCİRİ

Avrupa'daki giyim ve tekstil şirketlerinin, Türkiye'deki tedarikçileri dahil, üst kademe tedarik zinciri tablosunu görüşleri kısıtlıdır; ticari faaliyetlerinin, tedarik zincirlerindeki çocuk işçilikle nasıl bağlantılı olabileceğine dair bilgileri bu yüzden sınırlıdır. Pamuk üretiminde çocuk işçiliği üzerine hali hazırda bilgi bulunmasına rağmen, Türk giyim sektöründe, özellikle **çırçırılama, eğirme ve tekstil fabrikalarında** çocuk işçiliğinin yaygınlığı, etki alanı ve riskleri üzerine bilgi şimdiye kadar sistematik olarak toplanmamıştır. Bu yüzden detaylı bilgi bulunmamaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2012 Çocuk İşgücü Anketi'ne göre, tarım sektöründe çalışan çocuk sayısı yüzde 36.6'dan (2006 itibarıyla) yüzde 44.7'ye (399.000 kişiye) yükselmiştir. Bu süre zarfında, mevsimlik tarım işlerinde çocuk işçiliğine dair bilgiler, kayıtdışı, resmi olmayan ve düzensiz işçilik yüzünden yeterli olarak toplanamamıştır. Kademe 2'deki konfeksiyon ve giyim üreticilerine verilen, çoğunlukla uluslararası müşterilere açıklanmayan yasadışı taşeronluklar ise durumu daha da karmaşık hale getirmektedir.

TÜRKİYE'DE ÇOCUK İŞÇİLİĞİ

Türkiye tarım sektöründe, azımsanamayacak sayıda mevsimlik geçici tarım işçisi istihdam edilmektedir. Geçici sığınmacı statüsü altında Türkiye'de bulunan birçok Suriye vatandaşı da Türkiye'nin güneyinde, gerekli çalışma izni olmaksızın pamuk üretim alanlarında çalışmaktadır. Mevsimlik gezici tarım işçileri, genelde yöre sakinleri ya da Türkiye'nin farklı bölgelerindedir; çocuklarıyla birlikte göç etmektedirler. Türkiye'de yasal asgari çalışma yaşı 14'tür, ancak tarlalardaki çalışma koşullarını raporlayan denetçiler, çok daha küçük yaştaki çocukların aileleri ile birlikte çalıştığını bildirmektedir. Türkiye'nin, Çocuk Haklarına dair Sözleşme (18 yaşının altındaki her bireyi "çocuk" olarak tanımlanmaktadır) ve ILO 182 sayılı Sözleşmesi (çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerini Türkiye'deki mevsimlik gezici ve geçici tarım işçiliğini kapsayarak tanımlamaktadır) onayladığı ve 2015 yılının sonuna kadar mevsimlik tarım işçiliğinde çocuk emeğinin sona erdirileceğine söz verdiği göz önünde bulundurulursa, bu işçilik biçiminde asgari çalışma yaşının 16 olarak belirlenmesi oldukça tartışmalıdır.

Kalkınma Atölyesi'nin alan araştırmaları, pamuk hasadında çalışan çocukların, günde ortalama 11.35 saat olmak üzere haftada ortalama altı günden fazla çalıştığını göstermektedir. Birçoğu eğitim sistemini terk etmekte, yaralanmakta ve hatta kazalarda hayatını yitirmektedir. Yetersiz yaşam ve ağır ya da uygun olmayan çalışma koşulları ile beslenme yetersizliği geçici ya da kronik sağlık sorunlarına da yol açmaktadır.

PROJE HEDEFLERİ

Projenin ana hedefi, Çocuk İşçiliği Üzerine Çalışma Grubu üyeleri ve giyim & tekstil perakendecileri ile ortaklaşa çalışarak, kök nedenleri azaltmak amacıyla giyim tedarik zincirlerinde çocuk işçiliği ile ilgili farkındalığı arttırmaktır. Ortaklaşa faaliyetlere şunlar dahildir;

- 1) Şirketlerle (perakendeciler) iletişime geçerek Türkiye'deki üst kademe giyim ve pamuk tedarik zincirlerinin haritalanması;
- 2) Türkiye'deki Kademe 1 tedarikçilerle iletişim ve işbirliği ile tekstil, eğirme ve çırçırılama fabrikaları dahil üst kademe tedarik zincirlerinin haritalanması;
- 3) Şirketler ve tedarikçilerine, tedarik zincirlerindeki çocuk işçiliği mevcudiyetini ve riskleri hakkında sistematik bilgi toplayabilmeleri için gereçler ve prosedürlerin tanıtılması;

Projeye Katılan Şirketler

C&A	PVH
Coolinvestments	Varova Fashion
DPDB	WE
Just Brands	

- 4) Çocuk işçiliği riskini azaltma stratejilerini geliştirmek için şirketler ve Kademe 1 tedarikçilerle birlikte çalışılması;
- 5) Yöntem ve proje sonuçlarının 2016'da Türkiye'de yapılacak bir toplantıda paydaşlarla paylaşılması;
- 6) Çalışma Grubu ve diğer katılımcı şirketlerle zamanında ve düzenli bilgi güncellemelerinin paylaşılması;
- 7) Çalışma Grubu'nun genişletilmesini içeren geleceğine dair stratejinin belirlenmesi.

AMAÇLANAN SONUÇLAR

Proje, tedarik zinciri haritalamasına sistemli bir yaklaşım getirecektir. Farklı paydaşlar, bağımsız olarak haritalama araçlarını kullanmaya devam edebilir ve yerel paydaşlarla birlikte geliştirilecek eylem planını uygulamaya koyabileceklerdir. Çalışma koşulları, özellikle de çocuk işçiliği riskleri ile ilgili uluslararası alıcılar ve Kademe 1 Türk tedarikçileri arasında - aynı zamanda Türk tedarikçiler ve tedarik zinciri kademelerindeki diğerleri arasında - yeni iletişim kanalları oluşturmak da amaçlanmaktadır. Bu proje aracılığıyla, şirketler üst kademelerde çocuk işçiliği ile Türkiye'den satın aldıkları hazır ürünler arasındaki ilişkiyi görececek ve kavrayacaklardır. Ortak eylem planı, çocuk işçiliği konusunda iyileştirici faaliyetleri ön planda tutacak ve sivil toplum, kamu ve hem uluslararası hem de Türk şirketler dahil, farklı aktörler arasındaki sinerjileri belirleyecektir.

İLETİŞİM BİLGİLERİ

Fair Labor Association

www.fairlabor.org

Richa Mittal, rmittal@fairlabor.org

Britta Klemmer, bklemmer@fairlabor.org

Kalkınma Atölyesi Kooperatifi

www.kalkinmaatolyesi.org

Sinem Bayraktar, sbayraktar@kalkinmaatolyesi.org

Ertan Karabıyık, ekarabiyik@kalkinmaatolyesi.org